

ומשמעות דברי המשנה, שבחלק מתפילות היום קורין מתוך ספר התורה, ובחלק מהן קורין בעל פה. אבל לא התבאר בבירור באילו תפילות נוהגין כך, ובאילו – נוהגין כך.

איבעיא להו: היכי קאמר [למה נתכוון התנא של משנתנו]?

האם לכך נתכוון, שבתפילת שחרית ובתפילת מוסף קורין אותה בספר התורה, ובתפילת מנחה קורין אותה על פה, כפי שקורין את שמע,

או דלמא הכי קתני [או שמא, כך נשנתה המשנה, לכך נתכוון התנא]: בתפילת שחרית קורין אותה בספר. ובתפילת מוסף ובתפילת מנחה קורין אותה על פה, כקורין את שמע?

תא שמע, דתניא [ששנינו] בפירוש בברייתא: בשחרית ובמוסף נכנסין לבית הכנסת, וקורין כדרך שקורין כל השנה, מתוך הספר. ובמנחה, יחיד קורא אותה על פה.

תמה ואמר רבי יוסי: וכי יחיד יכול לקרות דברי תורה על פה בצבור [כלומר, להוציא

לפי שאין מתחילין לקרוא בפרשה פחות משלשה פסוקין.

ועתה, למה מוסיף השני וקורא מפרשה אחרת?

למאן דאמר דולג [לפי מי שאמר שדולג, דהיינו, רב] — **לידלוג** [שידלוג אף כאן],

ולמאן דאמר שפוסק, דהיינו, שמואל — **ליפסוק** [שיפסוק אף כאן]! (1629)

ומבאר הגמרא: **שאני התם** [שונה הדבר שם], כשקורא בשאר ימי השנה, **דאית ליה רווחא** [שיש לו מקום מרווח], שיכול להמשיך ולקרוא מפרשה אחרת (1630), ולכן מוסיף וקורא, כי לכתחילה אין לדלוג או לפסוק, אלא עדיף להמשיך ולקרוא מהפרשה הבאה.

אבל בקריאת המעמדות — אי אפשר לעשות כך, שהרי הקריאה היא רק פרשת בראשית ופרשת "יהי רקיע", שבשתיהן יחד יש רק חמשה פסוקים, ולכן על כרחו דולג או פוסק.

שנינו במשנתנו: **פרשה גדולה קורין אותה בשנים**. בשחרית ובמוסף ובמנחה קורין על פיהן כו' [כקורין את שמע].

ששאלת הגמרא היא על הרישא, על דבי רבן גמליאל, שאומר: "ושל חמשה פסוקים יחיד קורא", ולמה נקראת ביחיד, הרי אפשר לפסוק ולקרוא אותה בשנים! עיין שם.

1630. כי שם מדובר בימי שני וחמישי, ויכול להמשיך ולקרוא, שהרי הכל עניינו של יום. רש"י במסכת מגילה [כב ב].

שחוששין לנכנסים, לכן נקטה הגמרא גם טעם זה. גבורת ארי.

1629. רש"י במסכת מגילה [כב א] אינו גורס "למאן דאמר פוסק נפסוק", שהרי שנינו שם "קרא הראשון שלשה", ואם כן, שכבר קרא, שוב אי אפשר לפסוק.

והקשה הגבורת ארי, הרי אפשר לומר

שנינו במשנתנו: **כל יום שיש בו הלל אין בו מעמד בו** כך היה רבי יהושע שונה: קרבן מוסף — אין במנחה. קרבן עצים — אין בנעילה וכו'.

שואלת הגמרא: **מה הפרש** [מה החילוק וההבדל] **בין זה, מעמד של נעילה, לזה, מעמד של מנחה, שקרבן עצים דוחה רק מעמד של נעילה, ולא את של מנחה?** (1634)

נחלקו אמוראים בענין זה, אם אבות תקנו את התפילות, או שרבנן תקנום נגד תמידים, ואם כן, לדעה השניה, אין שייך החילוק שהגמרא אומרת, שהרי גם מנחה — דברי סופרים היא! עיין שם מה שהקשה עוד.

ופירש, שבאמת ודאי שאף תפילת מנחה אינה נקראת "דברי תורה", ואפילו לפי מי שסובר שאבות תקנו את התפילות, שהרי לא מצינו בשום מקום בש"ס שתפילה נקראת דברי תורה, ואין זה שונה מכל תקנות חכמים!

ודברי הגמרא "הללו דברי תורה והללו דברי סופרים" אינם מתייחסים למעמד של מנחה ונעילה, אלא לקרבן מוסף וקרבן עצים. וכך הוא ביאור הגמרא: מה הפרש בין זה לזה? מה החילוק בין קרבן מוסף לשיטת רבי עקיבא, שדוחה מעמדות של מנחה ונעילה, לבין קרבן עצים, שאינו דוחה אלא את מעמד המנחה בלבד?

ומתרצת הגמרא: הללו, המוספין, דברי תורה הן. ואילו הללו, קרבן עצים, דברי סופרים הן. ולכן, לקרבן מוסף, שהוא מדאורייתא, ניתנו רווחא טפי לדחות מעמד דמנחה ונעילה. אבל קרבן עצים, שהוא מדברי סופרים, אינו דוחה אלא מעמד של מנחה, הסמוך לו, ולא של נעילה. עיין שם שהאריך.

והשפת אמת כתב, שמדברי הרמב"ם [בפירושו המשנה] נראה, שהגמרא מדברת על

את הצבור ידי חובתם], הרי דברים שבכתב — אי אתה רשאי לאמרם בעל פה?! (1631)

אלא, כך צריך לשנות בבחייתא: כולן נכנסין לבית הכנסת, וקורין אותה כל אחד בפני עצמו על פה, כקורין את שמע (1632) (1163).

וטעם הדבר, כי מפני טורח התענית, לא רצו להצריך קריאה בספר תורה, ולכן תקנו שכל אחד יקרא בפני עצמו, בעל פה.

1631. לכאורה קשה, הרי מצינו במסכת יומא [סח ב], שכהן גדול היה קורא על פה פרשת "ובעשור" שבחומש הפקודים! ועיין בתפארת ישראל שם מה שתיירץ על זה.

1632. ובאופן כזה, שאינו מוציא אחרים ידי חובתן, אין להקפיד, כפי שכתבו התוספות במסכת תמורה [יד ב, ד"ה דברים שבכתב]. ועיין שם בהגהות הגר"א.

1633. בשושנים לדוד כתב, שנקטה המשנה לשון "כקורין את שמע", כי גבי קריאת שמע מצינו שיכול לקראה בעל פה משום שהיא שגורה בפי כל, ורגילים בה. וטעם זה שייך גם בעניינינו, שלכן מותר לקרוא פרשיות אלו בעל פה, משום שהן שגורות בפי כל.

1634. כך פירש רש"י. והתוספות פירשו: מה הפרש בין קרבן מוסף לקרבן עצים, שקרבן מוסף דוחה מנחה, וקרבן עצים אינו דוחה מנחה. ובתירוץ הגמרא פירשו כך: הללו דברי תורה — מוסף, ולכן דוחה את תפילת המנחה, שאף היא מדברי תורה. אבל הללו, קרבן עצים, רק מדברי סופרים, ולכן אינו דוחה אלא נעילה, שאף היא מדברי סופרים. אבל אינו דוחה את תפילת המנחה, שהיא מדברי תורה.

והקשה הגבורת ארי, הרי במסכת ברכות

אמרו: כשעלו בני הגולה לארץ ישראל, לא מצאו עצים בלשכה (1636) לצורך הקרבת הקרבנות. ועמדו אלו, אותן משפחות שהוזכרו במשנה, והתנדבו עצים למערכה משלהם.

וכך התנו נביאים שהיו ביניהם [בין בני הגולה שעלו לארץ ישראל]: שאפילו אם באותו זמן הקבוע לאותן משפחות, תהיה הלשכה מלאה עצים,

בכל זאת יהיו אלו מתנדבין משלהן, וישתמשו באותם עצים שהם מנדבים.

שנאמר בספר נחמיה: "והגורלות הפלנו על קרבן העצים הכהנים הלויים והעם להביא לבית אלהינו לבית אבותינו לעתים מוקמים שנה בשנה לבער על מזבח ה' אלהינו

ומבאר הגמרא: טעם הדבר, משום שהללו, תפילת מנחה, דברי תורה. שהרי יצחק אבינו תיקן את תפילת המנחה, כפי שנאמר: "ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב" (1635). והיות וכך, אין קרבן עצים דוחה אותה.

ואילו הללו, תפילת נעילה, מדברי סופרים [תקנת חכמים] היא. ולכן, קרבן עצים דוחה אותה.

שנינו במשנתנו: זמן עצי כהנים והעם כו' [המשך המשנה, שהיו תשעה זמנים שבהם היו משפחות מסוימות תורמות את עצי המערכה].

תנו רבנן: למה הוצרכו לומר זמן עצי כהנים והעם, לשם מה נשנה ענין זה במשנה?

מקום, כיון שהדבר מפורש בתורה, חמור הוא לענין זה שאין צריך חיזוק.

והמצפה איתן כתב, שאף שמצינו בכמה מקומות שתפילת מנחה מדרבנן היא, מכל מקום לגבי תפילת נעילה חשובה כדבר תורה, כיון שיצחק אבינו תיקנה, והוא היה ממ"ח נביאים, כפי שמצינו ברש"י במסכת מגילה [יד א], ואם כן, הרי תקנתו נחשבת כתקנת נביאים. ולא גרע ממה שמצינו לקמן גבי הלל, שנחשב כדברי תורה כיון שתקנוהו נביאים. עיין שם.

1636. לשכה מיוחדת היתה בבית המקדש, שבה היו בודקים את העצים מתולעים. כי עץ מתולע — פסול להקריב בו על המזבח. מלבד עצים להקרבה, היו שם גם עצים לצורך בישול ואפיה שהיו נעשים במקדש. וכל אותם עצים, היו נקנים מכספי הציבור. עיין במסכת מדות פרק ב' משנה ה', ובגמרא במסכת יומא [טז א].

יום שיש בו הלל, שדוחה מעמד של שחרית, משום שדברי סופרים צריכים חיזוק. ולפי זה, שאלת הגמרא היא, מה הפרש יש בין תקנת מעמדות — להלל?

ומתרת הגמרא: הללו, מעמדות, דברי תורה. כי עיקר ענין המעמדות — דאורייתא הוא. ואף שקריאת התורה והתפילות שבמעמדות מדרבנן הם, מכל מקום אין צריך חיזוק כל כך. אמנם כתב, שפירוש זה דחוק.

והביא, שלרע"ב ולרי"ד בספר המכריע יש שיטה אחרת. שלר"י קרבן עצים דוחה מנחה ונעילה, ומוסף אינו דוחה אלא מעמד של מנחה. ועל זה אומרת הגמרא את הטעם, שחמור קרבן עצים ממוסף, משום שקרבן עצים מדרבנן. ועיין שם מה שהקשה על פירוש זה.

1635. כתב מהר"ץ חיות, שאין זה דבר תורה ממש, שהרי מצינו בכמה מקומות שאין למדים דבר ממה שהיה קודם מתן תורה. אלא שמכל

ככתוב בתורה".

לכך נשנה ענין זה במשנה, לומר שכך תיקנו נביאים שביניהם, שלא יידחו משפחות אלו ממקומם.

שנינו במשנתנו: ועמהם כהנים ולוים וכל מי כו'.

תנו רבנן: מה היו אותן משפחות שנקראו בשמות אלו: "בני גונבי עלי" ו"בני קוצעי קציעות"?

אמרו, כך היה מעשה: פעם אחת גזרה מלכות הרשעה (1637) שמד על ישראל, שלא

יקיימו את מצוות התורה (1638). וכך גזרו עליהם:

שלא יביאו ישראל עצים למערכה שעל המזבח,

ושלא יביאו בכורים (1639) לירושלים (1640).

והושיבו פרזודאות (1641) [שומרים] על הדרכים, שימנעו את ישראל מלעלות ולהביא עצים וביכורים לירושלים, בדרך שהושיב ירבעם בן נבט, שהיה מלך ישראל, ורשע היה, שומרים על הדרכים, כדי שלא יעלו ישראל לירושלים לרגל (1642) (1643).

הפחות הסגנים והגזברים יוצאים לקראתם וכו'.

1640. ביאר בעיון יעקב, שגזרו דווקא על שני דברים אלו, כיון שהם אמרו שאין כוונתם להעביר על דת, אלא שעל ידי שישאל מעלין לירושלים הרבה עצים ופירות, מתייקרים הפירות והעצים.

והמהרש"א ביאר, ששני דברים אלו נעשים בשמחה יתירה. וגזרה המלכות על אלו, כדי לבטל מהם השמחה.

1641. בעין יעקב הגירסא "פרדסאות". וכתב שם רש"י שהוא נוטריקון "פרס" — לשון פרשת דרכים. "דיאות" — כמו דיומדי. כלומר, שני שרים שעומדים בשני מקומות.

1642. באמת במקרא [מלכים א, פרק י"ב] לא מצאנו שהושיב ירבעם שומרים, אלא שהעמיד שני עגלי זהב, אחד בבית אל ואחד בדן, ואמר לעם: רב לכם מעלות ירושלים, הנה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים. ועיין בגמרא במסכת סנהדרין [קא ב] שהאריכה במעשה זה.

1643. בטור ובשולחן ערוך [אורח חיים סימן תקפ"פ] כתבו, שבכ"ג בסיון בטלו הביכורים

1637. רש"י במסכת שבת [טו א] כתב, ש"מלכות הרשעה" היינו רומי. אמנם בעניינינו מצאנו במגילת תענית, שאלו שגזרו על ישראל היו מלכי יוון.

1638. אף שהיה זה בזמן שבית המקדש קיים, שהרי גזרו שלא יביאו ביכורים ועצים לבית המקדש, מכל מקום, כבר מאה ושמונים שנה לפני החורבן, פשטה מלכות הרשעה, והיתה ידם תקיפה. ומכל מקום לא היתה ידם תקיפה כל כך לבטל עבודת הקרבן בירושלים. לכן גזרו על אלו שחוץ לירושלים, וחשבו לבטל על ידי כך את הקרבנות.

1639. כך שנינו במסכת ביכורים [פרק ג]: כיצד מפרישין הבכורים? יורד אדם בתוך שדהו, ורואה תאנה שבכרה, אשכול שביכר, רמון שביכר. קושרו בגמי, ואומר: הרי אלו בכורים וכו'.

כיצד מעלין את הבכורים וכו' ולמשכים היה הממונה אומר קומו ונעלה ציון אל בית ה' אלהינו וכו'. והשור הולך לפניו וקרניו מצופות זהב ועטרת של זית בראשו. החליל מכה לפניו עד שמגיעים קרוב לירושלם. הגיעו קרוב לירושלם — שלחו לפניו ועטרו את בכוריהם.

מה עשו כשרין ויראי הטא שבאותו הדור?

הביאו סלי בכורים, וחיפום [כיסו אותם] בקציעות [תאנים יבשות], כדי שלא יראו שיש בסלים פירות ביכורים, ונטלום בידיהם. ועלי [הוא בול העץ שכותשין בו את התאנים כדי לדבקן יחד ולעשות מהם עיגול דבילה (1644)] מונח על כתפיהן.

וכיון שהגיעו אצל אותם פרוזדאות, אמרו להם השומרים: לחיבן אתם הולכין?

עונים ואומרין להם אותם יראי חטא: אנו הולכים לעשות שני עגולי דבילה במכתשת שנמצאת במקום אחר, שהוא בדרך לפנינו, ושם נכתוש את התאנים בעלי זה שמונח על כתפיו.

קיבלו השומרים את הדברים, והניחו להם לעבור עם הסלים שבידיהם.

כיון שעברו מהן, מאותם שומרים, וחלפו על כל המשמרות, עיטרום בסלים [קישטו את פירות הביכורים בתוך הסלים] (1645) — והביאום לירושלים.

ולכן נקראו בני אותה משפחה "גונבי עלי", משום שהיו מתגנבין מאותן משמרות על ידי תחבולת העלי (1646).

תנא: הן הן בני סלמאי הנתופתי. שאף אותם המכונים "בני סלמאי הנתופתי" עשו כעין מעשה בני גונבי עלי, כדי להערים על משמרות מלכות הרשעה (1647).

תנו רבנן: מה הן בני סלמאי הנתופתי, מפני מה נקראו בשם זה?

אמרו: פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שמד על ישראל, שלא יביאו עצים למערכה.

והשיבו פרוזדאות על הדרכים, כדרך שהשיבו ירבעם בן נבט על הדרכים, שלא יעלו ישראל לרגל.

מה עשו יראי הטא שבאותו הדור?

הביאו גזיריהן [גזירי עצים שהכינו לצורך המערכה], ועשו מהן פולמות (1648), והניחו אותן על כתפיהם — וחלכו להם.

מלעות לירושלים בימי ירבעם בן נבט.

1644. הוא עיגול של תאנים יבשות כתושות ודבוקות זו לזו. וכשרוצים לאכול תאנים, חותכים מאותו עיגול ואוכלים.

1645. כפי שמצינו במשנה במסכת בכורים [הובאה לעיל], שהיו מעטרים את הבכורים.

1646. עוד כתב רבינו חננאל, שנקראו כך על שם שגנבו דעתם של אותם פרוזדאות.

1647. כך פירש רש"י. אבל רבינו עובדיה

מברטנורה כתב, שמזה שהחשיבו את "בני גונבי עלי" עם המתעסקים בעצי הקרבן, משמע שהם עצמם בני סלמאי, שהביאו הסולמות. והמהרש"א כתב, שאותם "בני גונבי עלי" היו מתעסקים בעצי הקרבן, משום שלא רק הביאו ביכורים על ידי אותה תחבולה, אלא אף את אותו עלי שנסאו על כתפיהם, היו מביאים לירושלים לצורך עצי קרבן. עיין שם.

1648. ביאר העיון יעקב, שהיו עושים דווקא סולמות, משום שישנו דין, שעץ שנמצאת בו תולעת — פסול מלהביאו על המזבח. ואם היו עושים מהעצים כלים אחרים, היו השומרים

כיון שהגוינו אצלן [אצל אותן משמרות], אמרו להם השומרים: להיכן אתם הולכין?

שנינו במשנתנו: בעשרים בו בני פחת מואב בן יהודה.

אמרו להם: להביא גוזלות משובך שנמצא בדרך לפנינו, ונוריד אותם מהשובכות באמצעות הסולמות שעל כתפינו.

תנא [שנינו בכרייתא]: בני פחת מואב בן יהודה — הן הן אותה משפחה שהוזכרה לעיל: בני דוד מלך ישראל בן יהודה, שהביאו קרבן עצים בחמשה עשר באב. ונקראו גם בשם "בני פחת מואב", על שם דוד, שבא מרות המואביה. דברי רבי מאיר.

כיון שעברו מהן, מאותן משמרות, פירקום [פירקו את אותם סולמות לחלקיהם] — והביאום והעלום לירושלים.

רבי יוסי אומר: בני פחת מואב בן יהודה — הן הן המשפחה המוזכרת במשנה: בני יואב בן צרויה, שבא מרות המואביה. כי צרויה אם יואב, אחות דוד היתה (1652).

ועל שם מעשה זה, שהערימו בני אותה משפחה על השומרים על ידי סולמות, נקראו "בני סלמאי הנתופתי" (1649).

שנינו במשנתנו: בעשרים באלול בני עדין בן יהודה וכו'.

ועליהם, על בני גונבי עלי ועל בני סלמאי הנתופתי, ועל כיוצא בהם, הוא אומר: "זכר צדיק לברכה". שקראו את שמם על שם מעשיהם הטובים, לזכרון עולם (1650).

תנו רבנן: בני עדין בן יהודה — הן הן בני דוד בן יהודה שהזכרו לעיל. כי דוד מכונה בספר שמואל "עדינו העצני", על שם שבשעה שהיה עוסק בתורה — היה מערן עצמו כתולעת. ובשעה שהיה יוצא למלחמה — היה מתקשה כעץ (1653). דברי רבי

ולעומת זאת, על ירבעם בן נבט וחבריו, שחטאו והחטיאו את ישראל, נאמר: "ושם רשעים ירקב" (1651).

ועיין במסכת יומא [לח א] מה שמוכא בענין זה.

מרגישים בכך, שהרי למה דקדקו לעשות את הכלים דווקא מעצים שאינם מתולעים כלל? אבל בסולמות הדרך היא להקפיד שלא תהיה בעץ תולעת, כדי שלא ישמטו השליכות, כפי שמצינו במסכת מכות [ז ב].

1651. רש"י על הפסוק [משלי י ז] מבאר: זכר צדיק לברכה, המזכיר את הצדיק — מברכו. ושם רשעים ירקב — רקבון עולה בשמם. לפי שאין אדם חפץ להזכיר את שמם, והוא משתכח מאליו.

1649. בירושלמי הגירסא "סלמיי הנתופתי". ופירש קרבן העדה, שהוא מלשון נתיצה. שהיו נותצין את הסולמות. אמנם היעב"ץ כתב, שהגירסא הנכונה היא "הנתופתי".

1652. כפי שנאמר בדברי הימים: "ואישי [ישי] הוליד את בכורו דוד השביעי. ואחיותיהם צרויה ואביגיל".

1650. רבינו חננאל כתב: לפי שמסרו עצמן על המצוות — נזכרין לברכה. וכך הוא בירושלמי כאן ובתוספתא [פרק ג' הלכה ח'].
1653. כפי שמצינו במסכת מועד קטן [טז ב].

יהודה.

שהרי רבי מאיר סובר ש"בני פחת מואב" הם בני דוד בן יהודה, שהביאו כבר בעשרים בתמוז, כפי ששנה התנא בתחילה. אם כן, הבאת עצים של בני פחת מואב — היא ההבאה השניה של בני דוד בן יהודה!

וכן אי אפשר להעמיד את משנתנו כשיטת רבי יהודה. כי **אי** [אם] משנתנו כשיטת רבי יהודה, שסובר שבני עדין בן יהודה — הם בני דוד בן יהודה, **ליתני** [שישנה התנא] בלשון זו: **שבו בני דוד בן יהודה שניה!** שהרי הוא סובר, שבני עדין בן יהודה — הם בני דוד בן יהודה, שהזכיר התנא שהביאו כבר בעשרים בתמוז. ואם כן, מה שמביאים עתה, בעשרים באב, פעם שניה שלהם היא!

וכן לכאורה אי אפשר להעמיד את משנתנו כשיטת רבי יוסי. כי **אי** [אם] משנתנו כשיטת רבי יוסי היא, שסובר שהן בני פחת מואב — הם בני יואב בן צרויה, והן בני עדין בן יהודה — הם בני יואב בני צרויה, ולשיטתו הביאו בני יואב בן צרויה פעמיים, אלא שפעם אחת קורא להם התנא "בני פחת מואב", ופעם שניה קורא להם "בני עדין", אם כן, **ליתני** [שישנה התנא]: **שבו בני יואב בן צרויה והקריבו פעם שניה!**

מתרצת הגמרא: **לעולם** משנתנו כשיטת רבי יוסי היא.

ובאמת אין רבי יוסי סובר כפי שסברנו עד

רבי יוסי אומר: בני עדין בן יהודה — **הן הן בני יואב בן צרויה.** כי ישנה דעה, ש"עדינו העצמי" הוא יואב⁽¹¹⁶⁴⁾.

שנינו במשנתנו: **באחד בטבת שבו בני פרעוש שניה כו.**

שואלת הגמרא: **מני מתניתין** [לפי איזו שיטה מהשיטות שהזכרנו עתה — נשנתה משנתנו]?

הרי לכאורה אי אפשר להעמיד את המשנה **לא** כשיטת רבי מאיר, **ולא** כשיטת רבי יהודה, **ולא** כשיטת רבי יוסי!

כי **אי** [אם] נעמיד כשיטת רבי מאיר, שסובר שבני פחת מואב הם בני דוד, אם כן, למה שנה התנא: "בעשרים בו בני פחת מואב", שמשמע שזו הפעם הראשונה שהם מביאים עצים?

ליתני [שישנה התנא] כך: "בעשרים בו **שבו בני דוד בן יהודה שניה**", כלומר, שאז הם הביאו בפעם השניה באותה שנה, כפי ששנה התנא גבי בני פרעוש, שהביאו פעמיים בשנה: "באחד בטבת שבו בני פרעוש שניה".

ומדוע היה על התנא לשנות כך —

בפעם אחת. עיין שם.

1654. כך כתב רש"י, שנחלקו בענין זה במסכת מועד קטן [שם]. אמנם כתב מסורת הש"ס,

ופירש שם רש"י: מעדן עצמו — כופף עצמו ידיו ורגליו ביחד, ויושב לארץ. וכשהיה יוצא למלחמה היה מתקשה עצמו כעץ, כפי שמצינו שם בגמרא, שהיה הורג שמונה מאות חלל

עתה, שגם בני פחת מואב וגם בני עדין — בני יואב בן צרויה הם, כפי שמשמע מהברייתות.

אלא, **תרי תנאי אליבא דרבי יוסי** [דברי שני תנאים הם, שנחלקו בדעת רבי יוסי].

תנא אחד סובר בדעת רבי יוסי, שבני פחת מואב — הם בני יואב בן צרויה. אבל בני עדין — בני משפחה אחרת הם.

ותנא אחר סובר בדעת רבי יוסי, שבני עדין בן יהודה — הם בני יואב בן צרויה. אבל בני פחת מואב — בני משפחה אחרת הם.

שנינו במשנתנו: **באחד בטבת לא היה בו מעמד בו**.

אמר ליה מר קשישא (1655) **בריה דרב חסדא לרב אשי: מאי שנא** [במה שונה] **הלל** — דדחי ידידיה [שדוחה את המעמד שלו. דהיינו, המעמד של שחרית, שהוא בזמן אמירת ההלל], **כפי ששנינו: "כל יום שיש בו הלל — אין בו מעמד בשחרית"**,

ומאי שנא [ומה שונה] **קרבת מוסף, דלא דחי ידידיה** [שאינו דוחה את המעמד שלו], **מעמד של מוסף, אלא רק את המעמד של מנחה, כפי ששנינו: "יום שיש בו מוסף אין בו במנחה"**, **ולא שנינו "אין בו במוסף"**, **לומר שאין מעמד במוסף?**

אמר ליה רב אשי: מנין לך שאין קרבן מוסף

דוחה מעמד של מוסף?

אדרבה, ודאי שקרבן מוסף דוחה את המעמד של מוסף!

שהרי קל וחומר הוא!

השתא [עתה], אם מעמד **דלאו ידידיה** [שאינו שלו], שאינו בזמן מוסף, אלא רק לאחר מכן, דחי [דוחה הוא], מעמד **ידידיה** [שלו], של מוסף, **לא כל שבין שידחה!**

אמר ליה מר קשישא: **הכי קאמינא** לך [כך אמרתי לך. כך נתכוונתי לשאול]: למה קרבן מוסף דוחה אף מעמד של מנחה? **לא לידחי אלא ידידיה** [שלא ידחה אלא את המעמד שלו, של מוסף]!

אמר ליה: אכן **איכא** [יש] את **רבי יוסי, דקאי בוותך** [שסובר כדבריך].

דתניא [שהרי כך שנינו בברייתא]: **רבי יוסי חולק על תנא קמא, שאמר שכל יום שיש בו מוסף — אין בו נעילה, ואומר: כל יום שיש בו מוסף — יש בו מעמד**.

ועתה, על **מעמד דמאי** [על מעמד של מה, של איזו תפילה], דיבר רבי יוסי?

אילימא [אם נאמר] שהכוונה **למעמד דשחרית**, אי אפשר לומר כך. **כי הא תנא קמא נמי הכי קאמר** [הרי אף תנא קמא אמר כך]. שהרי הוא אמר שאין מעמד של נעילה.

שלא נמצא שם שיש מי שסובר שהוא יואב.

1655. כתב רש"י במסכת כתובות [פט ב], שלרב חסדא היו שני בנים, ושם שניהם היה שוה. לכן לגדול קראו "מר קשישא", ולצעיר

"מר ינוקא".

אמנם התוספות במסכת בבא בתרא [ז ב, ד"ה מר ינוקא] כתבו להיפך, שמר ינוקא הוא הגדול. ועל שם שנולד בצעירותו וינקותו של רב חסדא נקרא "מר ינוקא". ואילו מר קשישא הוא